

ข้อตกลงปารีส: ความรับผิดชอบอย่างเป็นทางการที่หายไป

โดย Climate Watch Thailand

การจัดการปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือโลกร้อนไม่ได้จบลงจากการได้ ข้อตกลงปารีส ซึ่ง 195 ประเทศทั่วโลกได้ร่วมลงนามรับรองกันเมื่อครั้งการประชุมภาคีสมาชิกอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สมัยที่ 21 หรือ COP 21 ที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส เรายังต้องติดตามการเจรจาและการดำเนินการของแต่ละประเทศในอีกหลายเดือนหรือหลายปีข้างหน้าต่อไปที่จะเป็นบทพิสูจน์ว่าข้อตกลงปารีสมีความหมาย มีความเข้มข้น และมีความเป็นธรรมเพียงใด ในการนำพาโลกเราไปสู่การบรรลุระดับอุณหภูมิที่ไม่เกิน 2°C หรือแม้กระทั่ง 1.5°C

ข้อตกลงปารีสได้รับการรับรอง ภาพจาก unfccc.int

บริเวณ Climate Generation Areas ภาพโดย Nili Majumder

เมื่อข้อตกลงปารีสได้รับการรับรอง ภาพโดย Arnaud Boulssou - MEDDE/SG COP21

ข้อตกลงปารีสนับได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนทางประวัติศาสตร์สำหรับมวลมนุษยชาติที่เดียว นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่ทุกประเทศ ไม่ว่าจะเป็ประเทศร่ำรวยหรือยากจน ประเทศพัฒนาแล้วหรือประเทศกำลังพัฒนา มีความมุ่งมั่นร่วมกันที่จะลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและจัดการกับผลกระทบจากการ

เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยทั้ง 195 ประเทศ จะเดินหน้าการพัฒนาและการเติบโตของประเทศไปในทิศทางที่ห่างไกลจากการพึ่งพาเชื้อเพลิงฟอสซิลและหันมาใช้พลังงานหมุนเวียนเพื่อสร้างเศรษฐกิจและอนาคตสีเขียว พร้อมกับการสร้างสังคมที่มีภูมิคุ้มกันและมีความเข้มแข็งในการรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

จากข้อตกลงปารีส โลกมีเป้าหมายร่วมกันในการจำกัดอุณหภูมิของโลกให้สูงไม่เกิน 2°C โดยมุ่งความพยายามที่จะจำกัดอุณหภูมิโลกให้อยู่ที่ 1.5°C การอ้างอิงกับ 1.5°C นี้ ก็ถือเป็นประวัติศาสตร์ของโลกที่เดียวที่แสดงให้เห็นว่า ประเทศต่างๆ ได้ตระหนักถึงจำเป็นความเร่งด่วนของประเทศยากจนและประเทศที่มีความเปราะบางอย่างมากต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จึงได้ร่วมเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการรับรองเป้าหมายอุณหภูมิที่มีความเข้มข้นนี้ และมีการเสนอให้คณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หรือ IPCC จัดทำรายงานฉบับพิเศษว่าด้วยผลกระทบจากการที่โลกร้อนขึ้น 1.5°C

ปารีสตระหนักดีว่าความพยายามในการลดการปล่อยตาม INDCs นั้น ไม่เพียงพอที่จะทำให้อุณหภูมิโลกอยู่ที่ 1.5°C ได้ จึงได้กำหนดให้ประเทศต่างๆ มีการสื่อสารและรายงานการดำเนินการตาม INDCs ในปี 2020 และทุกๆ 5 ปีหลังจากนั้น เพื่อปรับเป้าหมายการลดการปล่อยให้เข้มข้นขึ้น จาก INDCs เราเห็นถึงความพยายามและความสมัครใจของประเทศกำลังพัฒนาในการลดการปล่อย แต่เราไม่เห็นความเป็นภาคบังคับของประเทศพัฒนาแล้วที่จะเป็นผู้นำในการลดการปล่อยอย่างเข้มข้น จากข้อตกลงปารีส ทุกประเทศจะมาร่วมกันทบทวนและปรับเป้าหมายการลดการปล่อยให้เข้มข้นขึ้นทุกๆ 5 ปี ความแตกต่างในความพยายามระหว่างประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนากำลังไม่ชัดเจน ความรับผิดชอบและการเป็นผู้นำในการลดการปล่อยของประเทศพัฒนาแล้วกำลังเลือนหายไป

เป้าหมายระยะยาวในการจัดการกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการกำหนดอุณหภูมิโลกไว้ที่ 1.5°C นี้ กำลังสร้างแรงกระเพื่อมต่ออุตสาหกรรมสปอร์ก โดยเฉพาะอุตสาหกรรมฟอสซิล นี่เป็นสัญญาณที่สำคัญและชัดเจนอย่างยิ่งต่อธุรกิจและกลุ่มผู้ลงทุนถึงทิศทางที่จะเดินหน้าเพื่อให้โลกบรรลุเป้าหมายการจำกัดอุณหภูมิที่สูงขึ้น ซึ่งมีเพียงทิศทางเดียวเท่านั้น นั่นคือ การเลิกพึ่งพาฟอสซิล โลกเรากำลังเดินหน้าสู่ทิศทางเริ่มต้นแห่งยุคควอสานของอุตสาหกรรมฟอสซิลแล้ว

และนับเป็นครั้งแรกอีกเหมือนกันที่ข้อตกลงปารีสได้ตระหนักถึงความต้องการและความพยายามของประเทศกำลังพัฒนาในการจัดการกับผลกระทบจากโลกร้อน อุณหภูมิที่สูงขึ้นในขณะนี้ได้ก่อให้เกิดความเสี่ยงและอันตรายอย่างมากแล้วต่อประเทศยากจนและประเทศที่เปราะบางที่สุด อีกทั้งยังได้ตระหนักถึงความเชื่อมโยงอย่างชัดเจนของความจำเป็นและความต้องการอย่างเร่งด่วนในการปรับตัวกับอุณหภูมิที่สูงขึ้นแต่ละองศา

หากความพยายามในการลดการปล่อยและการดำเนินการเพื่อการปรับตัวประสบความสำเร็จ จะก่อให้เกิดความสูญเสียและความเสียหายขึ้น ชุมชนจะประสบกับการสูญเสียทรัพย์สิน ได้รับผลกระทบต่อสุขภาพ สูญเสียแผ่นดินอย่างถาวร วัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตหายไป และแม้กระทั่งสูญเสียชีวิต ปารีสได้บรรจุเรื่องการสูญเสียและความเสียหาย (Loss and Damage) ไว้เป็นหนึ่งในมาตราแยกออกจากเรื่องการปรับตัว ข้อตกลงปารีสได้ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความสามารถในการจัดการความเสี่ยงและการสร้างภูมิคุ้มกัน (ก่อนที่ความสูญเสียและความเสียหายจะเกิดขึ้น) พร้อมจัดตั้งคณะทำงานเพื่อจัดการการย้ายถิ่นอันเนื่องมาจากผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แต่ไม่มีการพูดถึงการชดเชย (เมื่อเกิดความสูญเสียและเสียหายขึ้น) และความรับผิดชอบทางกฎหมายและอย่างเป็นทางการของประเทศที่ปล่อยสูงที่เป็นสาเหตุให้เกิดความสูญเสียและความเสียหาย การบรรจุเรื่องความสูญ

เสียและความเสียหายไว้เป็นอีกหนึ่งมาตรานี้ ก็นับว่าเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญต่อแนวทางต่อไปที่ประชาคมโลกจะได้ร่วมมือกันเตรียมการและตอบสนองต่อเหตุการณ์รุนแรงทางสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งเปิดโอกาสให้มีการเจรจาในรายละเอียดต่อไป

ในเรื่องการเงิน ประเทศพัฒนาแล้วจะให้การสนับสนุนด้านการเงินปีละ 100 พันล้านเหรียญสหรัฐไปจนถึงปี 2025 แต่ข้อตกลงปารีสกลับแสดงให้เห็นถึงความไม่ชัดเจนของความรับผิดชอบอย่างเป็นทางการของประเทศพัฒนาแล้ว นอกจากจะไม่มี ความเข้มข้นในการบังคับให้ประเทศพัฒนาแล้วสนับสนุนด้านการเงินต่อไปภายหลังจากปี 2025 แล้ว ข้อตกลงปารีสกลับมีความยืดหยุ่นในเรื่องการเงินเพื่อการจัดการกับโลกร้อน โดยให้มีการกำหนดเป้าหมายการเงินใหม่หลังจากนั้น และไม่ระบุว่าใครจะเป็นผู้สนับสนุน และในขณะเดียวกันก็เรียกร้องให้ประเทศกำลังพัฒนาเข้ามาช่วยเรื่องการเงินด้วยโดยความสมัครใจ แม้จะเป็นความสมัครใจ แต่ก็นับเป็นการเริ่มต้นให้ประเทศกำลังพัฒนาเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความรับผิดชอบในเรื่องการเงินด้วย จากเป้าหมายปารีสที่ต้องการให้มีการไหลเวียนของเงินเพื่อให้อุณหภูมิของโลกอยู่ที่ 1.5°C เรากลับยังไม่เห็นความชัดเจนถึงการเงินที่คาดการณ์ได้ในอนาคต

ผู้นำฝรั่งเศสและสหรัฐฯ กล่าวถ้อยแถลงแสดงถึงความรับผิดชอบของประเทศพัฒนาแล้วต่อประเทศกำลังพัฒนา Eco นำคำพูดมาต่อกันเพื่อทวงถามถึงความรับผิดชอบและความเป็นผู้นำในการจัดการเรื่องโลกร้อนจากประเทศพัฒนาแล้ว ภาพจาก Eco วันที่ 11 ธันวาคม 2558

2°C และ 1.5°C จากปารีสส่งสัญญาณสำคัญต่อการเลิกพึ่งพาเชื้อเพลิงฟอสซิล แล้วหันมาใช้พลังงานหมุนเวียน และส่งสัญญาณถึงความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องมีการจัดการความเสี่ยงและปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเพราะความเสี่ยงและความรุนแรงจะยิ่งมากขึ้นเมื่ออุณหภูมิโลกสูงขึ้นไปจากระดับที่เป็นอยู่ขณะนี้ แต่ยังไม่มีความชัดเจนและขาดความเป็นธรรมในเรื่องกลไกที่จะตอบรับกับสัญญาณดังกล่าว ความรับผิดชอบที่เป็นธรรมจากประเทศพัฒนาแล้วกำลังแผ่วลง โดยเฉพาะเรื่องความเข้มข้นในการลดการปล่อยและการสนับสนุนด้านการเงิน ในขณะที่การดำเนินการและความสมัครใจในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของประเทศกำลังพัฒนากำลังมีความชัดเจนขึ้น เราเริ่มมองเห็นความรับผิดชอบที่มากขึ้นจากประเทศกำลังพัฒนา

ข้อตกลงปารีสไม่เพียงพอที่จะทำให้โลกเราปลอดภัยและมีอุณหภูมิต่ำกว่า 2°C หรือ 1.5°C เราจะต้องติดตามรายละเอียดต่างๆต่อไป โดยเฉพาะเรื่องการเงินที่จะต้องมีการเพิ่มเติมมากขึ้นและคาดการณ์ได้เพื่อการลดการปล่อยและการปรับตัว เป้าหมายการลดการปล่อยที่เข้มข้น การปรับตัว การจัดการกับความสูญเสียและความเสียหายและการชดเชย รวมทั้งความพยายามและความแตกต่างของ ความรับผิดชอบระหว่างประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา บนพื้นฐานของความเป็นธรรมในการจัดการกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และความรับผิดชอบร่วมกันในระดับที่แตกต่างกัน